

ARTICLE TYPE

Research Article

SUBJECT AREAS

Landscape Architecture

Article ID

63808

Article Serial Number
06

Received

30 June 2022

Published

31 August 2022

Doi Number

<http://dx.doi.org/10.29228/ASRJOURNAL.63808>

How to Cite This Article:

Atik, K. & Yılmaz, O.
(2022). "Umurbey Kıyı Kesimi Kıyı Alan Değişimlerinin İncelenmesi Üzerine Araştırmalar",
International Academic
Social Resources Journal,
(e-ISSN: 2636-7637),
Vol:7, Issue:40; pp:874-
882.

Academic Social
Resources Journal is
licensed under a Creative
Commons Attribution-
NonCommercial 4.0
International License.

Umurbey Kıyı Kesimi Kıyı Alan Değişimlerinin İncelenmesi Üzerine Araştırmalar

Studies on the Investigation of Coastal Area Changes in the Umurbey Coastal Section

Kardelen ATİK Okan YILMAZ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Çanakkale, Türkiye

Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Çanakkale, Türkiye

ÖZET

Ülkemiz kıyı alanları bakımından oldukça zengin bir coğrafyaya sahiptir. İnsanoğlu yerleşik hayata geçtiği günden bugüne kadar kıyı alanlarını hayatı ve ekonomik işlevlerinden dolayı tercih etmektedir. Önemli ekosistem alanları olarak kabul edilen kıyı alanlarının yanlış kullanılması ekosistemin bozulmasına, bitki ve hayvan neslinin tükenmesine ve biyolojik çeşitliliğin azalmasına sebep olmaktadır. Günümüzde artan nüfus yoğunluğu kentleşmenin kıyısal alanlara kadar ilerlemesi ve kıyıların ekonomik nedenlerle kullanılması bu alanların korunmasını, sürdürülebilirliğini ve gelecek nesillere aktarılmasını engellemektedir. Bunun sonucunda kıyı alanlarındaki değişimin artması ve kıyı popülasyonun zarar görmesi ön plana çıkmaktadır. Bu planlama çalışmasında kıyısal alanlardaki koruma kullanma dengesinin oluşturulması nedeniyle kıyısal alanların yerinde gözlemlenmesi, incelenmesi, analiz edilmesi ve değerlendirilmesi öne çıkan bir yöntem olmaktadır. Bu yöntem kapsamında yapılacak analizlerin gelecek çalışmalara öncülük etmesi planlanmaktadır. Bu çalışma Umurbey kıyı kesimindeki kıyı değişiminin sebeplerinin gözlem, inceleme, analiz ve değerlendirme aşamalarıyla birlikte aynı zamanda ihtiyaç duyulan koruma statüsü önerisinin getirilmesi gerekliliğinin irdelenmesine yardımcı olacaktır. Araştırma alanına ait veriler gerekli kurum ve kuruluşlardan, internet sitelerinden ve yerinde gözlemlerle elde edilmiştir. Elde edilen veriler ile alanın eksiklikleri ve bu eksikliklerin sebepleri irdelenmiştir. Sonuç olarak çalışma alanı olan Umurbey kıyı kesiminin birçok farklı etkenden dolayı değişime uğradığı gözlemlenmiş ve alana ait daha kesin sonuçlar elde edilmesi açısından detaylı çalışmalar yapılması gerekliliği ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kıyı alanları, kıyı değişimi, sürdürülebilirlik, koruma-kullanma dengesi

ABSTRACT

Turkey is a country that is very rich in terms of coastal areas. Mankind has preferred coastal areas because of their vital and economical functions since the day that they settled down. Misuse of coastal areas, which are considered to be important ecosystem areas, causes ecosystem degradation, plant and animal extinction and a decrease in biological diversity. Today, the increasing population density, the progress of urbanization to coastal areas and the use of coasts for economic reasons; prevent the protection, sustainability and transfer of coastal areas to future generations. As a result, the increase in the change in coastal areas and the damage to the coastal population come to the fore. In this study, due to the creation of the protection-use balance in coastal areas, on-site observation, examination, analysis and evaluation of coastal areas is a prominent method. It is planned that the analyzes to be made within the scope of this method will lead to future studies. This study will help to examine there a sons for the coastal change in the Umurbey coastal area, along with the observation, examination, analysis and evaluation stages, as well as the necessity of bringing the needed protection status proposal. The data belonging to the research area were obtained from the necessary institutions and organizations, websites and on-site observation. With the data obtained, the deficiencies of the field and there a sons for these deficiencies were examined. As a result, it has been observed that the coastal part of Umurbey, which is the study area, has under gone changes due to many different factors and it has been revealed that detailed studies should be carried out to obtain more precise results for the area.

Keywords: CoastalAreas, Coastal Change, Sustainability, Protection-useBalance

1. GİRİŞ

Kıyılar, tarih boyunca doğal zenginlikleri, biyolojik çeşitlilikleri ve ekosistemi ile bitki ve hayvan topluluklarına ev sahipliği yapmış, insanların yerleşim şekillerini ve yaşam tarzlarını belirleyen önemli doğal kaynak alanlarını oluşturmuştur. Sosyal, ekonomik ve kültürel yönden kıyılar dünyanın en yoğun kullanılan alanları haline gelmiştir (Erdoğan,2012; Kesikoğlu,2013 ve İrdemez,2017).Kıyılarıntercih edilme nedenlerinden biri de kara ve su arasında bir geçiş noktası olma niteliği taşımasıdır. İnsanların vazgeçilmezi olan su ihtiyacıyla birlikte sulak alanlar, yiyecek ve hammadde kaynağı olması, sanayi, ulaştırma ve turizm gibi ihtiyaç duyulan faaliyetlere cevap vermesi kıyısal alanların tercih edilme nedenlerinden olmuştur. (Çelik,2015; Garipağaoğlu ve Uzun,2014). Bu kullanımlar sağlıklı sulak alan, kıyı ekosistemi ve sucul ekosistemlere bağlıdır. Fakat günümüzde kentleşmeyle birlikte kıyı alanlarına olan talebin artması kıyısal alanların yoğun nüfus artışına maruz kalarak önemli ekosisteme sahip bu alanların telafisi mümkün olmayacak şekilde hasar görmesine sebep olmaktadır (Korkanç,2004 ve İrdemez,2017). Kıyı alanlarında gerçekleştirilen plansız ve çarpık yapılaşma, tarım alanlarının dönüştürülerek farklı amaçlarla kullanılması, sanayinin ülke ve bölge ölçeğinde plan dahilinde olmadan gelişmesi ve beraberinde getirdiği insan etkisi ile oluşan çevre sorunları bu alanları tehdit eden sorunlardan yalnızca birkaçıdır (Yılmaz ve Erdem,2011).

Kıyı kullanımları arasında yapılan tercihlerde öncelik kıyıların korunması ya da en az zarar ile kullanılması yönünde olmalıdır (Zafer ve Duman,1997). Bu sebeple kıyılara etki eden çevre sorunlarına ve küresel ısınmanın neden olduğu

iklim değişikliğine aranan çözüm önerileriyle “sürdürülebilir” veya “sürdürülebilirlik” kavramları açığa çıkmıştır. Doğal alanların sürdürülebilir kullanımı ve sürdürülebilirlik kavramı da koruma-kullanma dengesini oluşturmuştur (Yüksek, Cengiz ve ark.,2008 ve Görgülü,2019). Kıyısız alanlar küresel açıdan ele alınması gerekli ve kendilerini yenilemeleri mümkün olmayan doğal kaynak alanlarıdır. Ülkemiz anayasasının 43. maddesinde devletin hüküm ve tasarrufu içerisinde olan kıyısız alanlar için çok sayıda kanun ve yönetmelikler vardır. İlk kıyı kanunu 1984 yılında yapılmıştır. Bu kanun ile 1986’da kıyıların kamu yararına kullanım şartlarının uygulanmaması sebebi ile iptal edilmiştir. 1990’da çıkarılan ve şu anda da kullanılan 3621 sayılı yasa getirilmiştir. Ancak günümüzde kıyı alanları birçok farklı amaçla kullanılması ve yönetmeliğe uyulmamasından halen büyük zarar görmektedir (Kurt,2015). Bu doğrultuda bir dizi doğa koruma faaliyetleri ortaya çıkmıştır. Kıyı korunması ile ilgili olarak karşımıza ilk olarak Uluslararası öneme sahip sulak alanlar için Ramsar sözleşmesi ve Özel Çevre Koruma (ÖÇK) statüsü çıkmaktadır. Ramsar sözleşmesi uluslararası sulak alanları koruma statüsüdür. Ramsar alanları sözleşmesine dayanılarak ülkemizde 2002’de Ulusal Sulak Alanları Koruma Yönetmeliği yayınlanmıştır. Yönetmelik sulak alanların korunmasını, geliştirilmesini ve sürdürülebilirliğini amaçlamaktadır. Yönetmelik ile korunacak alanlar uluslararası ölçekte ramsar alanı kabul edilebileceği gibi ulusal düzeyde koruma alanları da ilan edebilmektedir (Atmaca ve Hatay,2006). Özel Çevre Koruma Bölgeleri ise kıyısız alanlarda bozulmamış bir biyoçeşitlilik, tarih ve kültürel mirası gelecek kuşaklara aktarmak, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevre sağlamak amacıyla doğal ve kültürel değerlerin korunması gerekliliğiyle ortaya çıkmıştır. ÖÇK bölgeleri sadece ulusal değil gerektiğinde dünya ölçeğinde de bütünlük göstererek ekonomik değeri de olan alanlardır (Kaya, Aslan ve Yılmaz,2011). Son yıllarda kıyı alanlarındaki baskı sebebiyle kıyı çizgisinde değişim olduğu görülmektedir. Bu değişimlerin sebeplerinin belirlenmesi ve korunarak sürdürülebilir şekilde devamlılığının sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılması günümüzde geleceğe yönelik yapılacak çevre yatırımı açısından son derece önem arz etmektedir. Sosyal, kültürel ve fiziksel tüm etkileşimlerin ve kültürel alışverişin de gerçekleştiği kıyı ortamlarındaki değişim, kıyı kullanımları ve doğal etkenlerle oluşmaktadır (Erdoğan,2012). Bu değişimlerden en önemlisi kıyı çizgisi değişimidir. Kıyı çizgisindeki değişim antropojenik faaliyetler ya da doğal süreçlerden ortaya çıkmakta olup kıyı alanının çevresini de doğrudan veya dolaylı olarak etkileyebilmektedir (Akdeniz,2021).Kıyılardaki bu değişimlerin belirli bölge ve zamanlarda gerçekleşebilmesi ya da belirli periyotlarla izlenerek saptanması gereklidir (Doğan,2008). Birçok ülkede kıyıların geleceği ile ilgili çeşitli araştırmalar yapılmış olup halen daha yapılmaya devam edilmektedir. Yapılan bu çalışmalara kıyı jeomorfolojisi adı verilmekte ve gerçekleştirilen çalışmalar kıyı süreçleri, kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi, kıyı çizgisi değişimleri ve çevre sorunları gibi birçok yaklaşımı ele almaktadır (Erkal,2015; Çakaroğlu, Öztürk ve Özelkan,2018). Umurbey kıyı kesimi de stratejik konumu sebebiyle insan etkisine maruz kalan alanlardandır. Çanakkale Boğazında yaklaşık 12 km’lik bir kıyıya sahip olan kıyı, sazlık, bataklık ve dar bir plajdan oluşmaktadır. Umurbey kıyı kesimi aynı zamanda yöredeki en büyük ovadır. Ticaret, ulaşım ve turizm gibi ekonomik faaliyetlerde alanı etkileyen önemli unsurlardandır. Bununla birlikte yöre tarım potansiyeli yüksek alan olarak kabul edilmektedir. (Çavuş ve Erdal,2020; Koca,2004). 450ha’lık bir alana sahip kıyı kesimi tarım, ticaret ve turizm gibi insan etkilerine maruz kalmaktadır. Bu durumda çevre kirliliğine sebep olduğu gibi kıyı kesiminde yer alan canlı popülasyonunu da olumsuz etkilemektedir. Aynı zamanda doğal etkilerle birlikte değişen kıyı çizgisinde insan faaliyetlerinin etkili olduğunu da göstermektedir. (İlgar,2021; Çavuş ve Erdal,2020).Kıyı değişimlerinin belirlenmesinde geleceğe yönelik yapılacak planlamalarda klasik yöntemler kullanılması oldukça zaman alırken, uzaktan algılama teknolojileri kullanılarak daha kısa sürede daha net ve doğru sonuçlar elde edilebilmektedir (Beyazıt,2014; Özpolat ve Demir,2014). Zamansal değişimlerin belirlenmesinde ve geleceğe yönelik kararların alınmasında uzaktan algılama sistemleri oldukça gelişmiş sistemlerdir. Kıyısız alanlardaki değişimlerin saptanmasında uzun dönemlik verilere ihtiyaç duyulmakta olup bu verilerin değerlendirilmesi için ise CBS ve uzaktan algılama (UA) yöntemleri tercih edilmektedir. Bu yöntemler kıyı değişimleri açısından en verimli yöntemler olarak karşımıza çıkmaktadır (Olgun,2012). Bununla birlikte alanın yöntemini belirlemede öncelikle yerinde gözlem, inceleme, analiz ve değerlendirme yapılması alanın esas yönteminin belirlenmesi ve alana ait çalışmaların yapılmasında etkilidir. Araştırma kapsamında doğal ve antropojenik etki ile oluşan kıyı alanlarındaki değişim süreci incelenerek, araştırma alanı kapsamında açığa çıkan gözlemler ve veriler sonucunda kıyı alanlarındaki değişimin önüne geçilmesi için gerekli olan koruma kullanma dengesi ve bu alanların sürdürülebilirliği açısından ihtiyaç duyulan eksikliklerin giderilmesi araştırmanın temel hedefini oluşturmaktadır. Yapılan literatür taraması sonucunda kıyı değişimleri ile ilgili çalışmalar yapılmış fakat çalışma kapsamındaki alan ile ilgili detaylı bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ancak gelişen nüfus ve kentleşme sonucunda doğal alanların ve ekosistemin tahrip olduğu görülmekte ve yapılacak planlama çalışmasının alan için bir koruma statüsü belirlemesinin gerekliliğini ortaya koymuştur.

2. MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışma alanını; Biga Yarımadası’nın kuzeybatısında Çanakkale merkez ilinin Lapseki ilçesine bağlı Umurbey beldesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Umurbey Çanakkale’ye 25 km Lapseki’ye 15 km uzaklıkta bir beldedir. Stratejik bir konuma sahip olan beldenin kıyı kesimi de önem arz etmektedir. Çalışma alanındaki artan nüfus baskısı ve buna bağlı olarak değişen ekosistem doğal kaynakların hızla tükenmesine ya da değişime uğramasına sebep olmuştur. Bu sebeple sürdürülebilir koruma sağlanması ve çevresel etkilerin azaltılması alan seçiminde etkili rol

oynamıştır. Araştırma alanına ait materyaller için gerekli internet sitelerinden, diğer kurum ve kuruluşlardan yararlanılmıştır. Çalışma kapsamında alan 4 bölgeye bölünerek her bölge içerisinde önemli yerlerden noktalar alınmıştır. Alınan noktalardan çekilmiş fotoğraflar ile ilgili internet sitelerinden alınan veriler, çeşitli belgeler ve kaynaklar materyal olarak kullanılmıştır. Bu kapsamda alana ait doğru veriler için Lapseki Belediyesi ve Çanakkale Belediyesi internet sitelerinden sulak alanlara ait bilgiler kullanılmıştır.

Şekil 1. Çalışma Alanı Konum Haritası

Araştırmanın yöntemi; yerinde gözlem, inceleme, analiz ve değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Bu kapsam ile ilgili veriler gözlem ve inceleme aşamalarını takiben kapasite, değişim, koruma kullanma dengesi ve yeterlilik analizleri ortaya konularak irdelenmiş bu kapsamda değerlendirmelerde bulunularak araştırmanın yöntemi ortaya konmuştur. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda araştırma alanının 4 bölgesi üzerinde gözlem ve incelemeler yapılmıştır. Bu amaçla alandan fotoğraflar çekilerek, fotoğraflar üzerinden görsel analiz yöntemi kullanılarak alanın değişimi, kapasitesi ve yeterliliği üzerine analizler yapılmıştır. Bu incelemeler ve analizler sonucunda araştırma alanına ait değerlendirmeler ortaya konmuştur. Araştırmanın yöntemi alana ait fotoğraflar üzerinden değerlendirilerek sonuçlar elde edilmiş ve değişime ilişkin öneriler getirilmiştir. Yapılan çalışmada alanın stratejik konumunun önemine değinilmiş ve gelecek çalışmalara öncülük etmesi hedeflenmiştir.

3. BULGULAR

Kıyılar doğal ya da dolaylı şekilde çeşitli etkilere maruz kalmakta ve bu baskılardan olumsuz şekilde etkilenmektedir. Sulak alanların işlevinin artması gelecek kuşaklara aktarılmasını zorlaştırırken aynı zamanda değişimine de sebep olmaktadır. Koruma ve kullanma dengesinin en çok uygulanması gereken alanlar olan kıyılar, zaman içerisinde değişime uğrayan alanlardır. Kıyı alanlarının zamansal değişiminin sebeplerinin belirlenmesi geçmiş verilerin güncellenmesine ve geleceğe yönelik daha akılcı kararlar alınmasına yardımcı olmaktadır (Hepcan ve ark.,2005;Olgun,2012). Umurbey kıyı kesimi bulunduğu konum itibari ile geçiş noktası olma özelliği taşımaktadır. Aynı zamanda birçok işleve sahip ve çeşitli faaliyetlere de ev sahipliği yapan alan bu sebeple birçok baskıya maruz kalmaktadır. Giderek tükenmekte olan doğal kaynaklarımızın korunması ve ekolojik bir şekilde sürdürülebilirliğinin sağlanması gereklidir. Çalışma Çanakkale kenti Lapseki ilçesine bağlı Umurbey kıyı kesiminin zamansal değişiminin değerlendirilmesi ile sürdürülebilir koruma anlayışını geliştirmeyi amaçlamıştır. Ayrıca çalışma Çanakkale ve çevresindeki halkın bilinçlenmesine katkı sağlarken, kıyı alanları ve çevredeki ekosisteminde korunarak geleceğe aktarılmasına yardımcı olacaktır. Bu düşünce doğrultusunda elde edilen veriler görseller ile desteklenmektedir.

Şekil 2. Çalışma Alanı 4 Bölge

Çalışma alanı 1. bölgesi Umurbey'e bağlı Kemiklialan köyü ve çevresini, 2., 3. ve 4. Bölgesi de Umurbey beldesi ve çevresini kapsamaktadır. Alan içerisinde yerinde gözlem yapılarak GPS aleti ile noktalar alınmış ve her bir noktadan çekilen fotoğraflar ile alan yönetime uygun şekilde analiz edilmiştir.

Şekil 3. Umurbey Kıyı Kesimi Sığ Su Alanları- Umurbey Çayı

Şekil 4. Umurbey Sulak Alanları

Umurbey kıyı kesimi ve çevresi plaj, bataklık ve lagün gibi birçok sulak alandan oluşmaktadır. Yöntemde belirtildiği gibi yerinde gözlemler, incelemeler ve görsel analizlerin yapılması amacıyla alana gidilerek bölgelerin analizi yapılmıştır. Alan 4 bölgeye bölünerek her bölge değerlendirilmiştir. Alanlardan GPS aleti ile çok sayıda nokta ve

noktalara ait fotoğraflar alınmıştır. Bu fotoğraflar görsel analizlerin gerçekleştirilmesi amacıyla ayrıntılı olarak incelenmiştir (Şekil 3., Şekil 4.ve Şekil 5.). İncelemeler bölge olarak yapılmış fakat analiz ve değerlendirmeler sulak alanlara ve önemli noktalara göre incelenerek değerlendirilmiştir.

Şekil 5. Umurbey Kıyı Kesimi ve Tarım Arazileri

Umurbey Beldesi büyük ölçüde geçimini meyvecilikten sağlayan bir belde olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da Umurbey'i Çanakkale'nin önemli tarım arazilerine sahip alanlardan biri haline getirmektedir. Şekillerde görüldüğü gibi sığ sulak alanların sebeplerinden biri de bu tarım arazilerinin sulama ihtiyacıdır. Sığ sulak alanlar su kütlesi bakımından diğer alanlara oranla daha az olsa da buradaki habitat çeşitliliği oldukça önemlidir. Bu alanlardan tarım arazilerine yapılan sulama ve ilaçlama göz önünde bulundurulduğunda sığ sulak alanların çevresel baskı altında olduğu görülmektedir. Aynı zamanda tarım alanlarının çeşitli kullanımlar için dönüştürüldüğü de bulgular arasındadır. Bu noktada da habitatın korunması gerekliliği doğmaktadır. Ayrıca doğru tarımsal sulama yapılarak korunması gereken ekosistem hakkında halkın bilinçlendirilmesi gerektiğini de ortaya çıkarmaktadır.

Şekil 6. Umurbey Bitki-Su Karma Yapısı ve Karasal Sulak Alan

Umurbey kıyı kesimi sulak alanlarının aynı zamanda bitki çeşitliliği açısından da zengin bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Sulak alan ve karasal alanın birleştiği noktalarda farklı canlı popülasyon çeşitliliğinin ortaya çıktığı görselde görülmekte olup bu alanların incelenerek özel türler üzerinde korunması ve aynı zamanda bu türlerin devamlılığının sağlanması son derece önemlidir. Bu türler Şekil 6. Ve Şekil 7. de görülmektedir. Bununla birlikte bu alanlar karasal kısma da yakınlığından dolayı kent baskısına maruz kalmaktadır. Bu da alanın insan etkisi ile bozulmasına sebep olurken ekosistem açısından da olumsuz bir durum oluşturmaktadır. Ayrıca alanda yapılan incelemeler sonucunda lagünlerin yakınlıklarına ve lagün alanlarının içerisine moloz yığıldığı görülmektedir. (Şekil 8.) Bu alanlar sadece bitki değil hayvan varlığına da ev sahipliği yapmasına rağmen bu şekilde bir insan etkisine maruz

kalması çok ciddi önem arz etmektedir. Alanda yapılan incelemeler sırasında yöre halkı ile yapılan görüşmelerde bu molozların yeni yapılan 1915 köprüsüne ait olduğu öğrenilmiştir. İnsan hayatını kolaylaştırmak için yapılan çalışmalarda doğal habitatı korumamız gerektiği bilincinin halen daha dikkate alınmadığı görülmüştür. Sağlıklı sulak alanların devamlılığının sağlanması gerekliliği de bu olumsuzlukların görülmesiyle ciddi olarak üzerine gidilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Şekil 7. Umurbey Kıyı ve İç Kesimlerdeki Farklı Bitki Türleri

Şekil 8. Umurbey Lagün İçerisine Yığılan Molozlar

Şekil 8. de görülen lagün içerisine yığılmış molozlar çok daha büyük bir alan kaplamaktadır. Biyolojik çeşitlilik açısından oldukça zengin olan lagün alanlarının bu şekilde kurutma çalışması yapılması ve daha sonrasında bu alanların imara açılacak hale getirilmesi tamamen yanlıştır. Ayrıca kentleşmenin gelişmesi ile yapılan bu aktiviteler üzerine yapılacak yapıların oradaki canlı yaşamına olumsuzluk getirmesinin yanı sıra yapılarında sağlamlık ve devamlılığı da tartışılmalıdır.

Şekil 9. Umurbey Lagünü

Çalışma alanı olan Umurbey kıyı kesiminde en büyüğü Umurbey Lagün gölü olan lagünler bulunmaktadır (Şekil 9.). Umurbey çayının denize döküldüğü bu alanlar boğazda meydana gelen akıntılarla oluşmuştur. Ekosistem açısından zengin çeşitliliğe sahip olan bu alanlar sadece doğal değil insan etkisi ile oluşan kent baskısı ve çevre kirliliği sonucunda kıyı değişimlerine maruz kalmaktadır. Gün geçtikçe artan yapılaşma alan içerisinde de devam etmektedir (Şekil 10.). Bu durum alan içerisindeki sulak alanlara ve oradaki canlı türüne ciddi zararlar vermektedir.

Şekil 10. Çalışma Alanı İnşaat Alanları

Kıyı değişimlerinde en çok görülen kıyı kenar çizgisinin değişimidir. Bu değişim doğal nedenlerle gerçekleşebilir fakat zamansal değişimlerin en büyük sebeplerinden birinin insan etkisi olduğu yapılan literatür taramaları ve bulgular ile gözlemlenmiştir. Alanın çok geniş bir kıyı kesimine sahip olması ve çeşitli sazlık, plaj ve bataklık gibi sulak alanlara sahip olması kıyı değişimlerinin farklı şekillerde oluşabilmiş olduğunu göstermektedir. Umurbey kıyı kesiminin kıyı değişim potansiyelinin yüksek olması maruz kaldığı etkiler ve peyzaj mimarlığı sürdürülebilir ekosistem devamlılığı, koruma ve kullanma dengesi açısından detaylı şekilde incelenmesi gerekli alanlardandır. Tüm bu görseller ve uygulanan yerinde gözlem, inceleme, analiz yöntem aşamaları göz önünde bulundurularak alana ait sonuçlar değerlendirilmiştir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Kıyı alanlarının değişimleri alanların konumu, bulunduğu çevresel etkiler ve diğer faktörlere göre farklılık gösterirken alanın sürdürülebilirliği, koruma-kullanma dengesi ve ekosisteme katkısı dikkate alınarak inceleme yapılmalıdır. Bu noktada alanın doğru bir şekilde analizinin yapılması çok önemlidir. Bu sebeple Çanakkale Lâpseki ilçesine bağlı Umurbey kıyı kesimi yöntem kapsamında değerlendirilmiş alanı geliştirmeye yönelik sonuç ve öneriler getirilmiştir. Sonuç olarak alanın insan etkisi ile kent baskısına maruz kalarak çevre kirliliğiyle birlikte kıyı alanlarında değişime etki edecek birçok faktör olduğu görülmektedir. Kıyılar sosyal ve kültürel alışverişin yapıldığı önemli alanlardır. Bu noktada da alanın ekolojik koruma kullanma dengesinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Kıyı çizgisi değişimi sadece kıyıyı değil kıyı çevresini de etkilemektedir. Doğal sulak alanların sürdürülmesi ve

korunmasının yanı sıra aynı zamanda çevresi ile de doğal ekosisteme katkı sağlaması gerekmektedir. Sürdürülebilir koruma-kullanma dengesi peyzaj mimarlığı ilkelerinin önde gelen kriterlerindendir. Peyzaj planlama çalışmalarında kıyısız alanların zamansal değişimi ve sebep olduğu sonuçlar üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Bu doğrultuda kıyısız alanların değişimlerinde koruma ya da en az zarara indirgeme ön plana çıkmaktadır. Koruma sadece alanın değil alan içerisindeki zengin çeşitliliğe sahip canlı popülasyonunu da etkilemektedir. Bunun yanı sıra alan çevresindeki diğer unsurlara da etki etmektedir. Kıyı alanları birçok farklı şekilde kullanılmaktadır. Ulaşım, turizm ve ticaret gibi kullanılan bu alanların maruz kaldığı olumsuz koşullar zamansal değişimin belirli bölge ve zamanlarda belirli periyotlar halinde incelenerek saptanması geçmiş verilerin güncellenmesini ve geleceğe doğru şekilde aktarılmasını sağlamaktadır. Kıyı ve sulak alanların gelecek nesle aktarılması ekolojik yaklaşımlarla sürdürülebilirliğinin sağlanması çok önemlidir. Bu nokta da mevsimsel değişimler gibi doğal etkilerle birlikte alana etki eden tüm faktörler birlikte değerlendirilmelidir. Alandaki değişimlerin nedenlerinin çoğunun insan etkisinden olduğu göz önünden bulundurulduğunda alan çevresindeki halkın bilinçlendirilmesi gereklidir. Bunun dışında Umurbey kıyı kesimi sadece kıyısız ve sulak alan olarak değerlendirilmemeli kara ile suyun birleşme noktası olma özelliği göz önüne alınarak hem sulak alan hem de karasal alan olarak değerlendirilerek kararlar alınmalıdır. Halkın bilinçlenmesi ile tarım arazilerinin doğru sulanması çevreye olumlu etki sağlayabilecek alanlara dönüşmesi de son derece önemlidir. Bu konuda sadece çevresel etkiler değil doğal etkilere karşıda bilinçlendirme yapılarak farkındalık artırılmalıdır. Geri dönüştürülebilir tarımsal malzemeler, enerji ve su verimli sulama sistemleri kaynakların korunması düşüncesini arttırmaktadır. Bu düşünce kapsamında oluşan çevre kirliliği de minimum düzeye indirilerek hem kıyı alanları ve çevresi hem de alan içerisindeki ve etki ettiği diğer canlı popülasyonunun iyileşmesini sağlayacaktır. Ekosisteme yapılan her katkı sadece alanı değil tüm ekosistemi kapsamaktadır. Ülkemizde yaygın olarak farklı amaçlarla kullanılan kıyı alanlarındaki değişimin incelenmesi bu açıdan da oldukça dikkat çekicidir. Kıyı alanlarına sadece turizm gibi ekonomik etkilerle bakılmamalıdır. Bu alanlar dünyamız açısından döngü ve denge noktalarıdır. Umurbey kıyı kesiminin kıyı değişiminin iyileştirilmesine yönelik yüksek potansiyele sahip olması bu alandaki farklı sulak alan kullanımlarının geliştirilmesine olanak sağlayacaktır. Alanın incelemeler ve değerlendirmeler sonucunda alacağı koruma statüsü ekosisteme katkı sağlayacak ve sürdürülebilir çevre anlayışını benimseyerek ön plana çıkmasına yardımcı olacaktır. Umurbey kıyı kesimi oldukça stratejik bir konumda bulunmasına rağmen kullanım açısından etkin şekilde korunan ve dikkat edilen bir alan değildir. Bunun sebepleri de yine çevre kirliliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Boğaza dökülen bir lagüne sahip olan alanın daha doğru kullanımına ihtiyaç duyulmaktadır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda giderek artan kentleşme ve tarım arazilerinin baskısı korunması gereken alanlara koruma statüsü getirilerek sürdürülebilir çevre anlayışına öncülük etmesi gerekmektedir. Dünya’da birçok ülkede kıyı değişimlerinin zamansal incelemeleri ve analizleri yapılmaktadır. Yapılan araştırmalar ile kıyısız alanların korunması ya da minimum zarar ile devamlılığı, alan içerisindeki biyoçeşitliliğin sürdürülmesi ve bu alanların ekosisteme olan katkısının artırılması söz konusudur. Fakat halen daha kıyısız alanların koruma-kullanma dengesi üzerinde çalışmalar yapılmakta ve en olumlu sonuca ulaşmaya çalışılmaktadır. Yapılan çalışma sonucunda da Türkiye’de ve Çanakkale kent çevresinde kıyısız alanların değişiminde ekolojik yaklaşım ile sürdürülebilirlik anlayışı doğrultusunda kararların hayata geçirilmesinde bazı eksiklikler ve sıkıntılar olduğu tespit edilmiştir. Bu durum geçmişten günümüze kadar uzanan kıyı alanlarının geleceğe aktarılmasının gerekliliğini göstermektedir.

Konuya dair gerekli kurumlardan ve kuruluşlardan bu tarz yüksek potansiyele sahip alanlarla çevrenin korunmasına ve sürdürülebilir kullanımına yönelik eğitimlerin yöre halkına verilmesi daha doğru sonuçlar elde edilmesine katkı sağlayacaktır. Kıyısız alanların zamansal değişimlerinin incelenmesinde ekosisteme sağlayacağı katkı ve ekolojik yaklaşım düşünüldüğünde peyzaj mimarlığı ön plana çıkmaktadır. Bu alanlarda mevcut durum düşünüldüğünde peyzaj planlaması gerekliliği dikkat çekicidir.

KAYNAKÇA

1. Akdeniz, H. B. (2021). “Kıyı Çizgisi Zamansal Değişiminin İncelenmesi ve Kıyı Yönetim Sisteminin Geliştirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Konya.
2. Atmaca, M., & Hatay, P. M. B. A. (2006). Korunan Alanlar ve Koruma Statüleri. *Hatay’da On Sıcak Gün*, 22.
3. Beyazıt, I. (2014). “Kızılırmak Deltasının Zamansal Kıyı Değişiminin Coğrafi Bilgi Sistemleri ve Uzaktan Algılama Yöntemleriyle Belirlenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
4. Çakaroz, D., Öztürk, B., & Özalkan, E. (2018). Umurbey deltası kıyı çizgisinin zamansal değişiminin uzaktan algılama ve coğrafi bilgi sistemleri ile belirlenmesi.
5. Çavuş, C., & Erdal, C. K. (2020). Umurbey Çayı Havzası’nda (Çanakkale-Lapseki) Tarımı Etkileyen Faktörlerin Coğrafi Analizi. *Journal of Awareness*, 5(4), 571-600.
6. Çelik, K. (2015). Kıyı alanlarının planlanmasında kıyı kenar çizgisinin önemi. *Küresel Mühendislik Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 36-43.

7. Doğan, İ. (2008). “Uzaktan Algılama Verileri ile Kıyı Çizgisi Değişiminin Zamansal Olarak Belirlenmesi: Alaçatı Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
8. Erdoğan, B. (2012). Bir Kıyı Yerleşmesinde Kimlik Dönüşümü: Tarihsel Süreç İçinde Karşıyaka'nın (İzmir) Kıyı Kullanımında Gözlenen Değişimler. *Ege Coğrafya Dergisi*, 21(2), 37-46.
9. Erkal, T. (2015). Kıyı yönetimi açısından Türkiye'de yapılan kıyı jeomorfolojisi çalışmalarının değerlendirilmesi. *Türk Coğrafya Dergisi*, (65), 23-34.
10. Garipağaoğlu, N., & Uzun, S. (2014). İzmit Körfezi kıyılarındaki kıyıların kullanımı. *Türk Coğrafya Dergisi*, (63), 9-22.
11. Görgülü, L.S. (2019). “LEED Sertifikalı Ofis Binalarının Enerji Performanslarının Kullanım Sonrası Süreçte Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
12. Hepcan, A. K. Ş., Güler, G. G., Küçükbaş, E. V., Kurucu, Y., Ölgün, M. K., Türkyılmaz, B., ... & Ertuğ, Ö. N. E. R. (2005). Kıyı Sulak Alan Sistemi Bağlamında Gediz Deltasının İşlevleri Ve Üzerindeki Baskılar Yönüyle Değerlendirilmesi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 14(1-2), 1-16.
13. Ilgar, R. (2021). Çanakkale İlinin Sulak Alanları, *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 613-629.
14. İrdemez, Y. D. Ş. (2017). *Erzurum Ovası sulak alan sistemindeki zamansal alan değişimlerinin uzaktan algılama teknikleri ile belirlenmesi* (Doctoral dissertation).
15. Kaya, L. G., Aslan, F., & YILMAZ, B. (2011). Muğla-Dalyan turizminin özel çevre koruma bölgesi üzerine etkileri. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(3).
16. Kesikoğlu, M. H. (2013). “Sultan Sazlığı Milli Parkı ve Ramsar Alanı Kıyı Değişiminin Uydu Görüntü Analizleriyle İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
17. Koca, N. (2004). Lapseki İlçesi'nde Köy Yerleşmeleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 6(12), 143-167.
18. Korkanç, S. Y. (2004). Sulak Alanların Havza Sistemi İçindeki Yeri. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 6(6), 117-126.
19. Kurt, S. (2015). Türkiye'de Kıyı Kullanımına Yönelik Yasa Ve Düzenlemelerin Tarihi Seyri. *Eastern Geographical Review*, 20(33).
20. Olgun, A. (2012). “Uzaktan Algılama ve Coğrafi Bilgi Sistemleri Yöntemiyle Göksu Deltası Kıyı Çizgisi Değişiminin İzlenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
21. Özpolat, E., & Demir, T. (2014). Coğrafi bilgi sistemleri ve uzaktan algılama yöntemleriyle kıyı çizgisi değişimi belirleme: Seyhan Deltası. *Xvi., Akademik Bilişim, Mersin Üniversitesi, Mersin*.
22. Yılmaz, O., & Erdem, Ü. (2011). Gediz Deltası'nın uzaktan algılama teknikleri uygulanarak alan kullanım kararları üzerine araştırmalar. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 8(1), 53-63.
23. Yüksek, T., Cengiz, T., & Yüksek, F. (2008). Doğal Alanlarda Festival Etkinliklerinin Koruma-Kullanma Açısından Değerlendirilmesi: Kafkasör Kültür, Sanat ve Turizm Festivali Örneği. *Ekoloji Dergisi*, 17(67).
24. Zafer, B., & Duman, O. (1997). Toplu Konut Şeklinde Yayılan İkinci Konutların Kıyısal Alanlara Olan Baskılarının Kuşadası Örneğinde İncelenmesi. *Sürdürülebilir Kıyı Turizmi ve Çevre Etkileşimleri, II. Kıyı Sorunları ve Çevre Sempozyumu*.